

משה כרמל (ימין) בתחנה המרכזית בין החומות, עפרון חבוי במזרונו.

חילים בחוף אלכסנדריה באמתלה של די-קו מהומות, נסגר. האיום הצבאי האחרון של העולם המערבי על המרחב הערבי התפוצץ כבועת-בורית.

לגבי ישראל, היתה זאת תופעה הרת-סכנות. המדובר שוב לא היה רק בשיטת חופשי בסואץ, או במפרץ אילת. בקופת המישחק היו מונחים עתה מסבעות הרבה יותר גדולים: איחוד העולם הערבי כולו בידי שלטון צעיר, חזק, עטור הילת-נצחון — ואנטי-ישראלי.

הממשלה

כוכב זעזע

שום דבר לא עורר פליאה רבה יותר, בשעת הרכבת הקואליציה הממשלתית, מאשר החלטת מפלגת אחדות-העבודה למי סור תפקיד של שר למה ש כרמל. רבים ראו בכך סימן של השתמטות מנהיגי מפלגה, שפינו את מקומם לאיש מן השרה השניה, כי בהשואה לכוכב מכריז כמו יגאל אלון, היה משה כרמל ידוע אך במעט מחוץ לחוג המצומצם של חבריו. השבוע נסתבר כי הרוטנים לא הכירו את האיש. בעוד שישראל בריהודה הנוקשה הנחיל למפלגתו רק מורת-רוח ציבורית ורצון רע, דרך לפתע כוכבו של משה כרמל בזוהר מסתור. השר הצעיר ביותר בי ממשלה (45) היה לגיבור היום. מלחמתו בקואופרטיבים לתחבורה (ראה פורטוגיה) הנחילה לו אהדה כללית יותר מאשר ניתנה איפעם לשר בישראל העלתה אותו לשיחת היום של כל תושבי המדינה.

אורחי הארץ נדהמו כאשר קראו באחד מעיתוני הערב את הידיעה המבהילה: גיון פוסטר דאלס עומד לטוס לקאהיר כדי לשיג פשרה עם גמאל עבד אל-נאצר. בלב הוותיקים עלו זכרונות נוראים מימי מינכן, עת סס בעל-המיטריה המפורסם, נוויל צ'מברליין, אף היטלר, ומסר לו את השלטון באירופה על מגש של הבטחות מופרות.

כעבור יום נבחר שהידיעה היתה כוזבת. דאלס נשאר באמריקה. רק ראש ממשלת אוסטרליה ונציגי הצי ארצות אחרות אפסירו בנשית המצרי להיפגש איתם, כדי להודיע לו מה הוחלט בוועידת-הפטופטיב הלונדונית. הם הניחו, כנראה, כי אין בכשירותו בדירת משפחת עבד אל-נאצר משה-רדי.

כל זה יכול היה להיות משעשע, לולא התחבאה מאחורי הבדיחה עובדה היסטורית, שתשפיע באופן מכריע על גורלה של ישראל: גמאל עבד אל-נאצר ניצח. מישחק הפוקר האדיר ביותר של השנה הנחיל הישג מזוהר לאדם שהיה מוכן להעזי יותר מכל האחרים.

לשא ניפנו הבריטים בקלף ההתערבות הצבאית, העבירו חילים, השינו את ניות-מלחמה. כל אדם ידע כי היה זה קלף חסר-ערך, שלא יונח לעולם על השולחן. פרק שלם של היסטוריה עולמית, שנפתח בשנת 1882 עת הנחיתו הבריטים

נא להכיר:

אביהם של פלמח, סייר ומצדה

השילוט היה יעיל ומלא. מכביש-החוף והלאה בלט בכל הצלבות שלט-חאקי קטן, תקוע באדמה, שהכיל את ארבע האותיות "שלמח". בקרבת חוף אשקלון, בין החולות, שוב לא היה צורך בשלטים: הראקטות האדומות והירוקות שפילחו את אוויר הלילה, ופצצות-האור הלבנות שהזיקו את אור המדורה, לא השאירו מקום לטעות. טרטור התפוזים הערביים, שהסתיעו ביריות קצובות מאקדחים, בשררו למעוניינים שאחד הטכסים המזורים ביותר במדינת-ישראל נעדר לפי כל כללי דקדוק. כך חגג השבוע גאנדי, זו הפעם החמישית, את יום הולדתו של בנו בכורו, פלמח-פתח, אחיהם של סייר-בנימין ומצדה.

עז וקרחת. רק מעטים מאד מכירים את שמו המלא של סגן-אלוף רחבעם זאבי. לפני עשרים שנה, בעודו ילד וחניך המוסד בנבעת-השלושה, ניצל תספורת מקריחה, לבש סדין, גרר אחריו עז וחיקה את המנהיג ההודי המנוח, שהיה אז פופולארי. מאז נדבק בו השם "גאנדי", הידוע לכל אדם הנמצא בחוף "הענינים". לא פחות ידוע פרצופו הממושקף של בעליו, הרומה לסטודנט נצחי לפילוסופיה. באופן רשמי חוסל השם "גאנדי" יחד עם הפלמח, כאשר הודיע קצין-מינהלה גבוה לבעליו במכתב רשמי כי "ימי ההגנה חלפו, כל הכינויים בוטלו ויש לחתום בשם הרשמי "המלא". אולם מחוץ לעולם הדו-חיים הרשמיים של צה"ל, נשאר השם גאנדי סיסמה לוותיקים.

הטכס הקשור בשמו נולד כמעט במקרה. ביום הולדתו הראשון של בנו החליט גאנדי שהגיע זמנו לראות את צוק מצדה. הוא הזמין את ידידיו לקומנצ' גדול לרגלי ההר, שנמשך עד אור הבוקר. לפני זריחת השמש העמיס-גאנדי את בנו על גבו וטיפס לראש המצדה, מלווה על-ידי אשתו, יעל, וכל מי שזכר הפלמח יקר ללבו.

דת חדשה. מאז הפכה העלייה השנתית למצדה (והקומנצ' הקודם לה) לפולחן קבוע. עד השנה, כשהחליט גאנדי לערוך את הקומנצ' באשקלון. השיקול: להקל על ידידיו, רובם קציני צה"ל, שאינם יכולים להשתמש ברכב צבאי למטרות פרטיות. העלייה עצמה תהיה מאורע משפחתי מצומצם, היעדר בעוד חודש.

אולם שינוי המקום לא שינה את אופי הקומנצ'. בשעה שהכבש המופשט הסתובב על שפודו והלהבה המהפנטת של המדורה הפיצה אור אדמדם מהבהב, ערך מה שדמה לפולחן המקורש של דת חושה. הדמיון לא היה אפילו מוטעה.

פולחן זה נולד, כמעט במקרה, לפני 15 שנה, כאשר התכנסו בחורשה של משמר-העמק התברים השחומים של הפלוגה הערבית של הפלמח, ערכו ערב-החיי מזורחי. בן לילה מצא הדור הישראלי הצעיר, שחיפש ביטוי למרותו המקורית, סגנון חדש. זה בצד זה נולדו הציבובות והפינג'ון שירה מוחתית חדשה, ריקוד ערבי וערבי-למחצה וסגנון לבוש שעיקרו הקפיה, התלויה מסביב לצוואר או קשורה מסביב לראש.

"דופקים את הלבנים!" אחרי המלחמה כמעט ירד סגנון זה למחתרת. הדור הצעיר של אחר-הקרבנות סגד

מצדה זאבי, עתה בת קורב לשתיים, שימשה, יחד עם אביה, גיבורת הסיפור "אהרן", בנימין בסידרה "זה קרה ב-1975", בו תואר המאבק במשטר פאשיסטי דמיוני בישראל (העולם הזה 920).

או שולית-דפוס בתל-אביב, לשרות חנועד העובד, פתח לפניו מסך הפעילות הציבורית. בחוגים רחבים יותר, נודע השם זליצקי כעבור 15 שנה, כשהוא נמסר בלחש מפה לאוזן. באותם הימים הופיע ספר בשם "מבין החומות, שעשה רושם עמוק על הנוער. חתם עליו "אסיר עברי".

הספר היה מורכב ממכתבים שנרשמו על פסי נייר דק, בעפרון שהיה חבוי במזרונו של אסיר עכו. אסיר זה היה סגן מפקד קורס מדריכי ההגנה, "הארבעים ושלושה" המפורסמים, שנפסו בידי המשטרה הבריטית, עת חזרו מטיוול-לילה בסביבות יבנאל, כשהם נושאים נשק. משה זליצקי הובא עם חבריו, כבול בשלשלאות, למבצר עכו, וזכה לעשר שנות מאסר, שהומתקו על ידי מפקד הצבא הבריטי לחמש שנים. מהן בילה זליצקי קצת למעלה משנה וחצי, בחברתו הטובה של האסיר משה דיין.

"הגרמנים בשערי" אחרי שיחרורו, חזר זליצקי למקצועו העיקרי (טרקטוריסט), הספיק לסדר ענין פרטי — נשואיו עם חברת-ההכשרה מרים. אולם חיש מהר הובל לתפקיד חדש: שכנו גלילי הסיל עליו להכין את מחנות ההגנה, לקראת פלישת הגייס האפריקאי של המרשל ארוין רומל לארץ. כשהתממה, גער בו שכנו: "מה אתה מדבר? הגרמנים בשערי!"

אנשים רבים והולכים החלו מבינים כי בגבר המוצק, עגול-הפנים, חבוי כוח-עבודה וכוחר החלטה בלתי-רגילים. לא היה לו הברק החיצוני של יגאל אלון שופע הקסם הצברי וכושר-השיכנוע הטבעי של ישראל גלילי, הוא היה תמיד מסוגר בעצמו, מתרחק מן הבריות, שקט ומכונס. אולם כשהתלבש על תפקיד, לא הרפה ממנו על שטויים.

כשמונה למפקד-גלילי וטען שהתפקיד הוא למעלה מכוחותיו, קרא ראש המטה ארצי, משה ("הדוקטור") קליינבאום (כיום סנה): "תן לנו להחליט על התפקידים שיש להטיל עליך!"

עם פרוץ המלחמה היה האלוף משה כרמל מוכן, כמפקד חזית הצפון היה אחראי על העבודה השקטה היסודית, המתוכננת-יפה, של חיסול הכוח הערבי בחיפה ובגליל, שנחתך כמו נקניק, פרוסה אחרי פרוסה. לא פחות מהיר היה נצחונו של כרמל בחזית שניה: נגד החבלה המתמדת מצד מוכרי מוצעת פרעלי חיפה, אבא חושי. אם לא היה כרמל האיש היחיד שניצח ערבים, הרי היה האיש היחיד שהצליח איפעם להוריד את ראשו של הרוזן ה"חיפאי במשך תקופה ממושכת.

חומר הרמטצ'דים. בגמר המלחמה לא היה ספק כי כרמל עשוי מן החומר המהיר קוצר ומטכילים. אלוף משה כרמל היה גם שהיה מקובל ביותר על דוד בן-גוריון. אולם הוא התפטר ככל חבריו, הפך סטודנט שקנן לפילוסופיה, לאטינית וצרפתית בירושלים. המשיך את לימודיו בפאריס. משם הוזעק חזרה כדי לארגן את מטה הבחירות של אחדות-העבודה בבחירות לכנסת.

כאשר הציגו השבוע חברי אנד ודן, בוועידה השמינית של מסאי, כרון מלא התקפות אישיות מוחצות על כרמל, הא שימוהו בארגון השביתה כולה לשם צבירת הון מפלגתי, החלו גם אנשי-מפא"י אחריב חוששים כי השר החדש הסך פופולארי מדי.

אסיר עברי בעכו. האנשים שהכירו את כרמל מקרוב, לא הופתעו. ביניהם היה ידו החתיק ביותר ושותפו במפלגה, יש"ר ראל גלילי, הגר בקומה השניה של שיכון הוותיקים במשק נען, מרחק כמה עשרות צעדים מן החדר-החיפה של משה כרמל. כי גלילי הוא שגייס את משה זליצקי הצעיר,

ברובו לאלילים החדשים של הג'אנ, הנוהר האמריקאי ומועדון-הלילה. סגנון הפלמח הוסיף להתקיים רק בכמה איי-התנגדות, ביניהם חבורת-האש, כמה משקי-ספר ויחידות צה"ל, חוגים קטנים בעיר.

לכל אלה הפך הטכס השנתי של גאנדי לנקודת-היערכות קבועה. כולם היו שם: בנות הציבובאטרונו, מאוהלה (אופיר) ועד נועמי (פולני); חבורת האש בתקן מלא, כולל מילואים; אילקה ואביבה; ירוחם כהן; יענקלה סלומון; בנות עינבל וכמה נוסאי-שפם, חובשי-קפיה ולובשות מכנסיים ארוכים. שלטו העור השחום והסיסמה: "דופקים את הלבנים!"

כמו תמיד, כאשר פורץ חושי-החיים של הדור הישראלי ללא כבלים, היה מספר השרונות מפתיע. שום מוצע-אמנים בארץ לא יכול היה להתפאר במספר דומה של זמרים, רקדנים ובדחנים ממדרגה ראשונה. שום סרט ישראלי לא הצליח עדיין להעלות על הבד מסצנות דומות על אקסטאזה סוערת.

מרד בני ה-30. אולם העובדה הבולטת ביותר היתה אחרת: גיל המשתתפים. לא חסרו נערות צעירות, שהובאו על-ידי חבריהן החתיקים, וילדים קטנים, שהובאו על-ידי הוריהם לספינת החתיה החינוכית. אולם הדרגה הממוצעת של המשתתפים הצבאיים היתה מרב-סרן עד סגן-אלוף, הגיל הממוצע של המשתתפים היה 30.

כאשר התפורו, שעה קלה לפני הנץ השחר, אחרי עשר שעות רצופות של טירטור-תופים משכר, פנו רבים מהם ליום-עבודה בתפקידים אחראיים מאד. התקורה, שאפשר להנחיל סגנון זה לדור חדש, היתה קלושה למדי.